

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 61 0 Ps 012575 21 Rev
Banjaluka, 08.11.2022. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u Banjaluci, vijeće u sastavu sudija: Violanda Šubarić, kao predsjednik vijeća, Biljana Tomić i Biljana Majkić Marinković, kao članovi vijeća, u pravnoj stvari tužitelja G.R. d.o.o. B., koga zastupa punomoćnik V.M., advokat iz B., protiv tuženog G.P. a.d. P., koga zastupa punomoćnik B.J., advokat iz B., odlučujući o reviziji tužitelja izjavljenoj protiv presude Višeg privrednog suda u Banjaluci broj: 61 0 Ps 012575 20 Pž od 24.3.2021. godine, na sjednici održanoj dana 08.11.2022. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se odbija.

Odbija se zahtjev tuženog za naknadu troškova sastava odgovora na reviziju u iznosu od 5.062,00 KM.

Obrazloženje

Presudom Okružnog privrednog suda u Istočnom Sarajevu broj: 61 0 Ps 012575 19 Ps od 19.02.2020. godine odbijen je primarni zahtjev tužitelja da se utvrdi da su nedopuštene, i kao takve ništave ugovorene odredbe kojima je ugovorena: obaveza plaćanja cijene za korištenje transportnog sistema za dionicu magistralnog gasovoda Š.-K., između tuženog (kao transportera) i tužitelja (kao korisnika usluga) iz : Ugovora o uslugama transporta, mjerenja i regulacije prirodnog gasa od 19. juna 2015. godine, Aneksa 1 Ugovora o uslugama transporta, mjerenja i regulacije prirodnog gasa od 8. oktobra 2015. godine, Ugovora o uslugama transporta, mjerenja i regulacije prirodnog gasa od 11. januara 2017. godine; da se obaveže tuženi da vrati tužitelju iznos od 637.680,27 KM sa zakonskom zateznom kamatom po Zakonu o zateznoj kamati Republike Srpske od dana podnošenja tužbe do isplate i da mu nadoknadi troškove parničnog postupka.

Odbijen je, kao neosnovan i eventualni tužbeni zahtjev da se obaveže tuženi da isplati tužitelju iznos od 637.680,27 KM koji je primio na ime sticanja bez osnova, nastalog neosnovanim plaćanjem cijene za korištenje transportnog sistema za dionicu magistralnog gasovoda Š. – K. u periodu od 01. jula 2015. godine do 31. decembra 2017. godine sa zakonskom zateznom kamatom po Zakonu o zateznoj kamati Republike Srpske, od dana podnošenja tužbe do konačne isplate i da mu nadoknadi troškove parničnog postupka.

Obavezan je tužitelj da tuženom nadoknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 30.108,60 KM.

Presudom Višeg privrednog suda u Banjaluci broj: 61 0 Ps 012575 20 Pž od 24.3.2021. godine, žalba tužitelja je djelimično uvažena i prvostepena presuda preinačena tako što su troškovi parničnog postupka, dosuđeni u iznosu od 30.108,60 KM, smanjeni na iznos od 17.355,00 KM, dok je žalba u preostalom dijelu odbijena i prvostepena presuda potvrđena, te je odbijen i zahtjev tužitelja za troškove sastava žalbe, u iznosu od 3.510,00 KM i zahtjev tuženog za troškove sastava odgovora na žalbu, u iznosu od 5.062,00 KM.

Blagovremenom revizijom drugostepenu odluku pobija tužitelj zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se obe nižestepene presude ukinu i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno suđenje, ili da se preinače tako da se usvoji glavni ili eventualni tužbeni zahtjev.

U odgovoru, tuženi pobija revizione navode i predlaže da se revizija odbije, a tužitelj obaveže da mu nadoknadi troškove sastava odgovora na reviziju.

Revizija nije osnovana.

Predmet spora je prvopostavljeni zahtjev tužitelja da se utvrdi da su ništave odredbe ugovora koje je, kao korisnik usluge, zaključio sa tuženim (kao transporterom), kojima je ugovorena obaveza plaćanja cijene za korištenje transportnog sistema prirodnog gasa za dionicu magistralnog gasovoda Š. – K. i da se tuženi obaveže da vrati tužitelju iznos od 637.680,27 KM sa pripadajućom zateznom kamatom i troškovima parničnog postupka. Eventualnim tužbenim zahtjevom tužitelj je tražio samo isplatu istog iznosa, od 637.680,27 KM, po osnovu sticanja bez osnova, nastalog neosnovanim plaćanjem cijene za korištenje transportnog sistema za dionicu magistralnog gasovoda Š. – K. u periodu od 01.7.2015. do 31.12.2017. godine, sa pripadajućom zateznom kamatom uz naknadu troškova parničnog postupka.

Raspravljajući o stavljenim zahtjevima nižestepeni sudovi su utvrdili: da su tužitelj i tuženi bili u poslovnom odnosu po osnovu zaključenih ugovora (bliže navedeni u izreci prvostepene presude) kojim su dogovorili usluge transporta, mjerenja, regulacije i upravljanja transportnim sistemom prirodnog gasa na neprekidnoj osnovi na godišnjem nivou, dionicom magistralnog gasovoda od granice Republike Srbije i Bosne i Hercegovine, kod mjesta Š. do PPS K. za ukupno uvezene količine gasa u BiH kao i dionicom gasovoda K. – Z. za kupce koji se snabdijevaju preko izlaza na GMRS Z.; da su tim ugovorima definisali obavezu tuženog da navedenim dionicama gasovoda, za potrebe tužitelja, transportuje prirodni gas na neprekidnoj osnovi na godišnjem nivou u ukupnoj količini koja bude ugovorena i najavljena od strane korisnika usluga i usaglašena sa operaterom susjednog transportnog sistema iz R.S., te obavezu tužitelja da plaća ugovorenu naknadu za izvršene usluge; da je na zahtjev tužitelja tuženi donosio rješenja kojim mu je odobravao pristup transportnom sistemu prirodnog gasa; da je za izvršene usluge izdavao račune tužitelju koje je ovaj uredno plaćao tokom cijelog spornog perioda. Dalje, iz utvrđenog činjeničnog stanja, proizilazi da je tuženi osnovan Odlukom Vlade RS broj: ... od 29.7.1998. godine kao osnovno državno preduzeće za uvoz i snabdijevanje prirodnim gasom; da je u odluci navedeno da imovinu preduzeća čini dio magistralnog gasovoda visokog pritiska od granice SRJ i RS do K. i gasno mjereno-regulacione stanice u K. i Z.; da je Odlukom Vlade broj: ... od 06.12.2007. godine tuženi određen za operatera transportnog sistema u sektoru prirodnog gasa; da je tuženi preduzeće od strateškog značaja za RS, što je utvrđeno Odlukom Vlade Republike Srpske broj... i 04/1-012-2-2513/18; da na osnovu rješenja i dozvola Regulatorne komisije ... RS (u daljem tekstu RERS), tuženi obavlja djelatnost transporta prirodnog gasa, o čemu posjeduje dozvolu broj: ... i broj: ... obe sa početkom važenja od

31.7.2014. godine; da su u tim dozvolama navedeni podaci o transportnom sistemu i da se radi o dionici gasovoda Š. – K. i K. – Z., priključno ulazno mjesto (Š.) i priključna izlazna mjesta (K., Z.). Rješenjem RERS broj: ... od 14.5.2014. godine data je saglasnost tuženom na Pravila rada transportnog sistema za prirodni gas u RS.

Kod takvog stanja činjenica nisu pogriješili nižestepeni sudovi kada su odbili sve zahtjeve tužitelja, pozivom na odredbu člana 26. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ broj: 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 i „Službeni glasnik RS“ broj: 17/93, 3/96, 39/03, 74/04 – u daljem tekstu: ZOO) uz obrazloženje da su parnične stranke svoj poslovni odnos zasnovale saglasnim izjavama volja, zaključenjem ugovora koji su u potpunosti realizovani (omogućavanjem transporta prirodnog gasa i isplatom ugovorene cijene za tu uslugu); da je predmet obaveze bio moguć, dopušten i određen (član 46. ZOO); da nije nužno da je tužitelj, kao transporter prirodnog gasa, bio vlasnik gasovoda na dionici Š.-K., nego da je imao pravo korištenja; da je tuženi imao sve potrebne saglasnosti i dozvole da pruža predmetnu uslugu tužitelju i na ovoj dionici gasovoda; da zato, saglasno odredbi člana 103. ZOO, nisu nezakonite ugovorne odredbe kojim je ugovorena i kasnije plaćena cijena za pruženu uslugu u dijelu gasovoda Š.-K., pa da posljedično tome nema ni sticanja bez osnova, iz člana 210. ZOO, na kakvom pravnom osnovu tužitelj temelji eventualni tužbeni zahtjev; da protiv tuženog nije vođen postupak pred Konkurencijskim vijećem BiH radi zloupotrebe dominantnog položaja shodno članu 10. u vezi sa članom 4. Zakona o konkurenciji BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 48/05, 76/07 i 80/09), što čini neosnovanim navode tužitelja da je tuženi zloupotrijebio svoj dominantan položaj na tržištu prirodnog gasa i primoravao ga da zaključi ugovore sa odredbama koje su propisivale plaćanje naknade i za spornu dionicu gasovoda.

Prvostepeni sud je u obrazloženju svoje odluke svestrano razmotrio izvedene dokaze, koji su relevantni za donošenje odluke, analizirajući ih svaki za sebe i dovodeći ih u međusobnu vezu, upravo kako propisuje odredba člana 8. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“ broj: 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13 – u daljem tekstu: ZPP). Odlučujući o žalbi tuženog, drugostepeni sud je donio pravilnu i zakonitu odluku koja je zasnovana na činjenicama utvrđenim na osnovu izvedenih dokaza koji su provedeni pred prvostepenim sudom. Pravilno je utemeljena na relevantnim odredbama procesnog i materijalnog prava. Obrazložena je jasnim i argumentovanim razlozima (član 191. stav 4. ZPP). Sadrži odgovore na sve relevantne žalbene prigovore (član 231. ZPP). Prema tome, ne stoji tvrdnja revidenta da su u donošenju pobijane presude povrijeđene odredbe parničnog postupka na koje ukazuje, ili neke druge na koje se pazi po službenoj dužnosti.

Revizija tuženog nije dovela u ozbiljnu sumnju pravilnost nižestepenih presuda, jer uglavnom ponavlja prigovore isticane u toku dosadašnjeg postupka, koje su, kako je naprijed rečeno temeljito i pravilno cijenili nižestepeni sudovi i o njihovoj neosnovanosti dali jasna i logična obrazloženja koja prihvata i ovaj sud.

Stranke u obligacionim odnosima su slobodne, u granicama prinudnih propisa, javnog poretka i dobrih običaja, da svoje odnose urede po svojoj volji, pri čemu su ravnopravne i dužne da se pridržavaju načela savjesnosti i poštenja (član 10, 11. i 12. ZOO).

U ovom slučaju parnične stranke su svoje međusobne odnose, povodom transporta i isporuke prirodnog gasa, regulisale naprijed navedenim ugovorima o pružanju te usluge, na osnovu kojih je, između ostalih, obaveza tuženog bila da za potrebe tužitelja transportuje prirodni gas i dionicom magistralnog gasovoda Š.-K., a obaveza tužitelja da plaća ugovorenu naknadu i za ovu dionicu gasovoda. Tuženi je ovlašten transporter prirodnog gasa u Republici Srpskoj na

spornoj dionici. Ima dozvolu RERS, za obavljanje djelatnosti upravljanja sistemom za transport prirodnog gasa i u toj dozvoli, izdatoj 31.7.2014. godine, na period važenja od 5 godina, jasno je navedeno da tuženi upravlja transportnim sistemom na priključnom ulaznom mjestu Š. i priključnom izlaznom mjestu K.

Prema tome, tuženi je imao pravo da ugovara transport plina i za dionicu magistralnog gasovoda Š. – K., a posljedično tome i naknadu za pruženu uslugu, pa se radi o dopuštenom predmetu ugovora (član 46. ZOO), što navode tužitelj, kojim nastoji dokazati nezakonitost ovakvih ugovornih odredbi, čini neosnovanim, pa su nižestepeni sudovi takav njegov zahtjev s pravom odbili.

Na ovakav zaključak nije od uticaja činjenica (na koju se poziva tužitelj) da tuženi nije, do 12.7.2018. godine, imao odobrenje RERS za cijenu pristupa i korištenja sistema za ovu dionicu, kako propisuje odredba člana 43. Zakona o gasu („Službeni glasnik RS“ broj 86/2007 i 121/12). Naime, ta okolnost je važna za regulisanje odnosa između tuženog i RERS (i eventualno povlači za sobom prekršajnu ili neku drugu vrstu odgovornosti ili čak i gubitak dozvole za obavljanje ove vrste djelatnosti), a ne utiče na valjanost zaključenih ugovora između parničnih stranaka i ispunjenje obaveza koje su parnične stranke preuzele njihovim zaključenjem. RERS nije oduzeo tuženom dozvolu za obavljanje djelatnosti upravljanja sistemom za transport prirodnog gasa. Tuženi je uredno izvršavao svoju obavezu transporta prirodnog gasa - i spornom dionicom gasovoda (Š.-K.), sve do Z., koji je tužitelj nabavljao od G., te je tužitelj tu uslugu uredno plaćao.

Na osnovu utvrđenog činjeničnog stanja koje ne može biti predmet pobijanja u revizionom postupku (član 240. stav 2. ZPP), čini se neosnovanom i neprihvatljivom tvrdnja tužitelja da ga je tuženi, koristeći svoj monopolistički položaj, primorao da zaključi ugovore sa spornim odredbama (za koje traži utvrđenje da su ništave), kako pravilno obrazlaže i drugostepeni sud i kakvo obrazloženje u svemu prihvata i ovaj sud. Pored toga, kod činjenice da tužitelj ne traži utvrđenje ništavosti odredbi ugovora koje obavezuju tuženog da mu obezbjedi transport prirodnog gasa spornom dionicom Š.-K., nego samo odredbe koje njega kao korisnika usluge obavezuju da plati naknadu za tu uslugu (a radi se o bitnoj odredbi), s pravom drugostepeni sud nalazi da poništenjem tih odredbi ne bi bilo ni ugovora, odnosno mogućnosti transporta gasa spornom dionicom, što je takođe razlog za odbijanje tužbenog zahtjeva u ovom dijelu, temeljem odredba člana 105. ZOO.

Ne stoji tvrdnja tužitelja da u spornom periodu od 01.7.2015. do 31.12.2017. godine djelatnost transporta gasa nije vršio tuženi nego S.. Ona nije utemeljena na izvedenim dokazima. Tužitelj, naime, nije ničim dokazao da je cijenu transporta prirodnog gasa za dionicu gasovoda Š.-K. plaćao G. kroz nabavnu cijenu, a da je G. naknadu za protok plina spornom dionicom plaćao preduzeću S.. Okolnost da je po ugovoru zaključenom za nabavku gasa od G. za mjesto isporuke bio određen K. (kako tvrdi tužitelj, a iz priložene dokumentacije proizlazi da je mjesto isporuke bilo Z.), ne dokazuje naprijed navedenu tvrdnju. Uostalom, čak i da je tako, to ne bi bilo od uticaja na rješenje spornog odnosa između parničnih stranaka. Ovo kod činjenice da su njihovi međusobni odnosi uređeni naprijed navedenim ugovorima, te da ni G. ni S. nisu imali dozvolu nadležnog organa za obavljanje djelatnosti upravljanja sistemom za transport prirodnog gasa na teritoriji RS, pa objektivno i nisu mogli pružati takvu uslugu.

Kako je već rečeno, tužitelj i tuženi su svoja prava i obaveze regulisali naprijed zaključenim ugovorima. Time su zasnovali obligacionopravni odnos iz kojeg su proistekla određena prava i obaveze koje moraju poštovati, kako nalaže odredba člana 17. i člana 262. stav 1. ZOO, koje

govore o dužnosti ispunjenja obaveza preuzetih ugovorom, držeći se načela savjesnosti i poštenja, sadržanog u odredbi člana 12. istog zakona. Nije sporno da su obe strane ispunile svoje, ugovorom preuzete, obaveze.

Prema tome, te kod činjenice da nisu ispunjeni uslovi za poništenje odredbe ugovora kojima je ugovorena obaveza plaćanje cijene za korištenje transportnog sistema za dionicu magistralnog gasovoda Šepak - Karakaj, i po ocjeni ovog suda, nema osnova da se obaveže tuženi da tužitelju vrati iznos od 637.680,27 KM isplaćen na ime te cijene.

Vraćanje navedenog iznosa se ne može temeljiti ni na pravilima sticanja bez osnova (član 210. ZOO), jer je za njegovu isplatu postojao pravni osnov (ugovori). Takođe nije bilo mjesta primjeni odredbe člana 212. ZOO, na koju se poziva tužitelj, koja govori o dvostrukoj isplati duga, jer je potpuno nesporno da nije tuženom dva puta platio ugovorenu cijenu u ukupnom iznosu od 637.680,27 KM. Ako je naknadu za transport gasa spornom dionicom magistralnog gasovoda platio G. kroz nabavnu cijenu (kakvu tvrdnju, usput rečeno, nije dokazao), onda je to odnos između njega i G. i nije od uticaja na razrješenje spornog odnosa između tužitelja i tuženog.

Neosnovani su revizioni navodi kojima se tvrdi da pojedinačni izvodi iz nekih akata nemaju snagu dokaza. U konkretnom slučaju se radi o izvodu iz Dozvole za obavljanje djelatnosti transporta prirodnog gasa, izvod iz Sporazuma o radnom režimu, izvod iz Pravilnika o izdavanju dozvola, izvod iz Pravilnika o tarifnoj metodologiji. Neki od ovih akata su uloženi u spis (a ne samo njihovi izvodi), ali nije bilo potrebe da se čita cio akt nego samo dio relevantan za presuđenje. Pored toga, nižestepene presude nisu temeljene isključivo na ovim dokazima, pa i pod uslovom da se radi o pogrešnoj primjeni odredaba parničnog postupka, ona nije bila od uticaja na zakonitost i pravilnost nižestepenih presuda (član 209. stav 1. ZPP). Tužitelj ne osporava sadržaj tih izvoda, niti ističe koje su to činjenice pogrešno utvrđene provođenjem ovih dokaza, pa je i iz tog razloga ovakav prigovor neosnovan.

S obzirom na naprijed izloženo, ni ostali navodi revizije nisu mogli ishoditi drugačiju odluku, slijedom čega je odlučeno kao u izreci, na osnovu odredbe člana 248. ZPP.

Odbijen je zahtjev tuženog za naknadu troškova sastava odgovora na reviziju, jer se ne radi o nužnom trošku koji ima u vidu odredba člana 387. stav 1. ZPP. Ovo tim prije što taj odgovor, po sadržini i svojoj suštini, odgovara činjenicama i pravnim shvatanjima koje je tuženi isticao i tokom postupka.

Predsjednik vijeća
Violanda Šubarić

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Ačić